

Γράμματα από τα Γαλλογερμανικά Χρονικά. Μαρξ προς Ρούγκε Kreuznach, Σεπτέμβριος 1843

Χαίρομαι που αποφάσισες και παύοντας να κοιτάς πίσω στο παρελθόν, στρέφεις τη σκέψη σου, μπροστά, σε ένα νέο εγχείρημα. Κι έτσι, - στο Παρίσι, στο παλιό πανεπιστήμιο της φιλοσοφίας- absit omen! [Μπορεί να μην είναι ένας κακός οϊωνός]- και στη νέα πρωτεύουσα του καινούργιου κόσμου! Ό,τι είναι αναγκαίο περνιέται. Δεν έχω καμία αμφιβολία γι' αυτό, ότι θα είναι δυνατό να ξεπεραστούν όλα τα εμπόδια, τη βαρύτητα των οποίων δεν παραλείπω να αναγνωρίσω.

Αλλά είτε το εγχείρημα πραγματοποιηθεί είτε όχι, σε κάθε περίπτωση θα είμαι στο Παρίσι στο τέλος αυτού του μήνα ^[4], εφόσον η ατμόσφαιρα εδώ κάνει κάποιον δουλοπάροικο, και στη Γερμανία δε βλέπω κανένα απολύτως πεδίο ελεύθερης δραστηριότητας.

Στη Γερμανία, τα πάντα καταστέλλονται με τη βία' μια πραγματική αναρχία της σκέψης, η βασιλεία της ηλιθιότητας της ίδιας, κυριαρχεί εκεί, και η Ζυρίχη υπακούει στις εντολές του Βερολίνου. Γι' αυτό γίνεται όλο και περισσότερο προφανές ότι ένα νέο αναζωογονητικό σημείο πρέπει να αναζητηθεί για τα πραγματικά σκεπτόμενα και ανεξάρτητα μυαλά. Είμαι πεπεισμένος ότι το σχέδιό μας θα απαντούσε σε μια πραγματική ανάγκη, και έπειτα πρέπει να είναι εφικτό για τις πραγματικές ανάγκες να ικανοποιηθούν στην πραγματικότητα. Ως εκ τούτου δεν έχω καμία αμφιβολία για το εγχείρημα, αν αντιμετωπιστεί σοβαρά.

Οι εσωτερικές δυσκολίες φαίνεται να είναι σχεδόν μεγαλύτερες από τα εξωτερικά εμπόδια. Γιατί αν και καμία αμφιβολία δεν υπάρχει στο ζήτημα του «Από που», όλο και μεγαλύτερη σύγχυση επικρατεί στο ζήτημα «Ως που». Όχι μόνο μια κατάσταση γενικής αναρχίας επικρατεί ανάμεσα στους μεταρρυθμιστές, αλλά και καθένας θα πρέπει να παραδεχθεί στον εαυτό του, ότι δεν έχει καμία συγκεκριμένη ιδέα για το ποιο θα πρέπει να είναι το μέλλον. Από την άλλη, είναι ακριβώς το πλεονέκτημα της νέας τάσης ότι εμείς δεν αντιμετωπίζουμε δογματικά τον κόσμο, αλλά μόνο θέλουμε να βρούμε το νέο κόσμο μέσα από την κριτική του παλιού. Έως τώρα οι φιλόσοφοι είχαν τη λύση όλων των αινιγμάτων στα γραφεία τους και ο ηλίθιος, εξωτερικός κόσμος έπρεπε μόνο να ανοίξει το στόμα του έτσι ώστε τα ψητά περιστέρια της απόλυτης γνώσης να πετάξουν μέσα σε αυτό. Τώρα η φιλοσοφία έχει γίνει γήινη, και η πιο λαμπρή απόδειξη αυτού είναι ότι η φιλοσοφική συνείδηση η ίδια, έχει πνιγεί στα βάσανα της μάχης, όχι μόνο εξωτερικά αλλά και εσωτερικά. Αλλά αν το να οικοδομήσουμε το μέλλον και να σταθεροποιήσουμε τα πάντα, για όλες τις εποχές, δεν είναι δική μας υπόθεση, είναι όλο και πιο καθαρό το τι πρέπει να πετύχουμε στο παρόν. Αναφέρομαι στην ανελέητη κριτική, όλων όσων υπάρχουν, ανελέητη και από την άποψη του να μη φοβόμαστε τα αποτελέσματα που φτάνει, και από την άποψη του να φοβόμαστε πολύ λίγο τη σύγκρουση με τις δυνάμεις που υπάρχουν.

Γι' αυτό δεν είμαι υπέρ του να σηκώσουμε οποιαδήποτε δογματική σημαία. Αντίθετα πρέπει να προσπαθήσουμε να βοηθήσουμε τους δογματικούς να διευκρινίσουν τις προτάσεις τους στους εαυτούς τους. Έτσι ο κομμουνισμός, συγκεκριμένα είναι μια δογματική αφαίρεση' με την έννοια αυτή, ωστόσο δεν σκέφτομαι κάποιον φανταστικό και πιθανό κομμουνισμό, αλλά τον πραγματικά υπαρκτό κομμουνισμό, όπως διδάχθηκε από τους Cabet, Dezamy, Weitling κτλ. Αυτός ο κομμουνισμός είναι μόνο μια ιδιαίτερη έκφραση της ουμανιστικής αρχής, μια έκφραση που ακόμα μολύνεται από το αντίθετό της, το σύστημα της ιδιοκτησίας. Ως εκ τούτου η κατάργηση της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και ο κομμουνισμός δεν είναι με κανένα τρόπο ταυτόσημα, και δεν είναι τυχαίο, αλλά αναπόφευκτο ότι ο κομμουνισμός έχει δει άλλες σοσιαλιστικές θεωρίες- όπως εκείνες του Φουριέ, του

Προυντόν κτλ- να υψώνονται για να τον αντιμετωπίσουν, επειδή είναι ο ίδιος μόνο μια ιδιαίτερη, μονόπλευρη πραγμάτωση της σοσιαλιστικής αρχής.

Και όλη η σοσιαλιστική αρχή με τη σειρά της, είναι μόνο μια άποψη που αφορά την πραγματικότητα του αληθινού ανθρώπινου όντος. Αλλά πρέπει να προσέξουμε το ίδιο την άλλη πλευρά, την θεωρητική ύπαρξη του ανθρώπου, και έτσι να κάνουμε τη θρησκεία, την επιστήμη, κτλ, το αντικείμενο της κριτικής μας. Επιπλέον, θέλουμε να επηρεάσουμε τους συγχρόνους μας, ιδιαίτερα τους Γερμανούς συγχρόνους μας. Το ερώτημα προκύπτει: πώς θα το επιτύχουμε; Υπάρχουν δύο είδη γεγονότων που είναι αναμφισβήτητα. Πρώτα η θρησκεία, και δίπλα σ' αυτήν η πολιτική, είναι τα θέματα που συνιστούν το κύριο ενδιαφέρον της Γερμανίας σήμερα. Πρέπει να πάρουμε αυτά, σε οποιαδήποτε μορφή υπάρχουν, ως το σημείο αφετηρίας μας, και να μην τα αντιμετωπίσουμε με κάποιο εκ των προτέρων έτοιμο σύστημα όπως για παράδειγμα «Το ταξίδι στην Ικαρία» [Etienne Cabet, Voyage en Icarie. Roman philosophique et social]

Η Λογική πάντοτε υπήρχε, αλλά όχι πάντα σε μια λογική μορφή. Η κριτική μπορεί γι' αυτό να ξεκινήσει από οποιοδήποτε είδος θεωρητικής και πρακτικής συνείδησης και από τις παράξενες μορφές για την υπάρχουσα πραγματικότητα, που αναπτύσσουν την αληθινή πραγματικότητα ως υποχρέωσή τους και τελικό τους στόχο. Σχετικά με την αληθινή ζωή, είναι ακριβώς το πολιτικό κράτος –σε όλες τις μοντέρνες μορφές του- το οποίο ακόμη και όπου δεν έχει συνειδητά διαποτιστεί με τις σοσιαλιστικές απαιτήσεις, περιέχει τις απαιτήσεις της λογικής. Και το πολιτικό κράτος δεν σταματά εκεί. Παντού προϋποθέτει ότι η λογική έχει συνειδητοποιηθεί. Αλλά ακριβώς λόγω αυτού παντού εμπλέκεται στην αντίφαση ανάμεσα στην ιδανική του λειτουργία και τις πραγματικές προϋποθέσεις του.

Από αυτή τη σύγκρουση του πολιτικού κράτους με τον εαυτό του, είναι λοιπόν δυνατό να αναπτυχθεί παντού η κοινωνική αλήθεια, ακριβώς όπως η θρησκεία είναι ένας κατάλογος των θεωρητικών αγώνων της ανθρωπότητας, έτσι το πολιτικό κράτος είναι ένας κατάλογος των πρακτικών αγώνων της ανθρωπότητας. Γι' αυτό, το πολιτικό κράτος εκφράζει μέσα στα όρια της μορφής του *sub specie rei publicae* [ως ένα ιδιαίτερο είδος κράτους] όλες τις κοινωνικές διαμάχες, ανάγκες και αλήθειες. Γι' αυτό, το να πάρουμε ως αντικείμενο κριτικής ένα πιο εξειδικευμένο πολιτικό ζήτημα - όπως η διαφορά ενός συστήματος που βασίζεται στην κοινωνική τάξη και ένα που βασίζεται στην αντιπροσώπευση- δεν είναι με κανένα τρόπο κατώτερο του επιπέδου αρχών. Γιατί αυτό το ζήτημα εκφράζει μόνο με έναν πολιτικό τρόπο τη διαφορά ανάμεσα στην διακυβέρνηση από τον άνθρωπο και την διακυβέρνηση από την ιδιωτική ιδιοκτησία. Γι' αυτό η κριτική όχι μόνο μπορεί, αλλά πρέπει να ασχοληθεί με αυτά τα πολιτικά ζητήματα (τα οποία σύμφωνα με τους ακραίους σοσιαλιστές είναι ανάξια προσοχής). Στην ανάλυση της υπεροχής του αντιπροσωπευτικού συστήματος σε σχέση με το σύστημα των κοινωνικών τάξεων, η κριτική με ένα πρακτικό τρόπο κερδίζει το ενδιαφέρον μιας μεγάλης μερίδας. Ανυψώνοντας το αντιπροσωπευτικό σύστημα από την πολιτική του μορφή, στην παγκόσμια μορφή και αποκαλύπτοντας την αληθινή σημασία που υποκρύπτεται σε αυτό το σύστημα, η κριτική ταυτόχρονα υποχρεώνει αυτή τη μερίδα να πάει πέραν των δικών της ορίων, γιατί η νίκη της είναι ταυτόχρονα η ήττα της.

Ως εκ τούτου, τίποτα δε μας εμποδίζει απ' το να κάνουμε κριτική στην πολιτική, στη συμμετοχή στην πολιτική, και συνεπώς στους αληθινούς αγώνες, στο σημείο εκκίνησης της κριτικής μας, και να ταυτίσουμε την κριτική μας με αυτούς. Σ' αυτήν την περίπτωση δεν αντιμετωπίζουμε τον κόσμο με έναν σχολαστικό τρόπο με μια νέα αρχή: Εδώ είναι η αλήθεια, γονάτιστε μπροστά της! Αναπτύσσουμε νέες αρχές για τον κόσμο από τις αρχές του κόσμου. Δεν λέμε στον κόσμο: Σταματήστε τους αγώνες

σας, είναι ηλίθιοι' θα σας δώσουμε το αληθινό σύνθημα της μάχης. Απλά δείχνουμε στον κόσμο τι πραγματικά είναι να αγωνίζεται, και η συνείδηση είναι κάτι που πρέπει να αποκτήσει ακόμα και αν δε το θέλει.

Η αλλαγή της συνείδησης συνίσταται μόνο στο να κάνεις στον κόσμο γνωστή, τη συνείδησή του, στο να τον ξυπνάς από το όνειρο για τον εαυτό του, στο να εξηγείς σε αυτόν τη σημασία των πράξεών του. Το πλήρες αντικείμενό μας μπορεί μόνο να είναι – όπως είναι επίσης στην κριτική του Φόιερμπαχ για τη θρησκεία- να δώσουμε στα θρησκευτικά και φιλοσοφικά ζητήματα τη μορφή που ταιριάζει στον άνθρωπο που έχει συνείδηση του εαυτού του.

Ως εκ τούτου το σύνθημά μας πρέπει να είναι: αλλαγή της συνείδησης όχι διαμέσου των δογμάτων, αλλά αναλύοντας τη μυστική συνείδηση που είναι ακατανόητη για τον εαυτό της, είτε αυτή εκδηλώνει τον εαυτό της με μια θρησκευτική ή πολιτική μορφή. Πρέπει να αποδειχτεί μετά, ότι ο κόσμος έχει για πολύ καιρό ονειρευτεί να κατακτήσει κάτι, για το οποίο έπρεπε απλά να έχει συνείδηση για να το αποκτήσει στην πραγματικότητα. Θα αποδειχτεί ότι δεν είναι ζήτημα του να τραβήξεις μια μεγάλη διανοητική διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στο παρελθόν και το μέλλον, αλλά να συνειδητοποιήσεις τις σκέψεις του παρελθόντος. Τέλος θα αποδειχτεί ότι η ανθρωπότητα δεν ξεκινά μια νέα δουλειά, αλλά συνειδητά κάνει αποτελεσματική την παλιά της δουλειά.

Εν συντομία, λοιπόν, μπορούμε να διατυπώσουμε την τάση της εφημερίδας μας ως εξής: η αυτογνωσία (κριτική φιλοσοφία) να αποκτηθεί από τη σύγχρονη εποχή, από τους αγώνες της και τις επιθυμίες της. Αυτή είναι μια δουλειά για τον κόσμο και για μας. Μπορεί να είναι μόνο η δουλειά ενωμένων δυνάμεων. Είναι ζήτημα ομολογίας και τίποτε άλλο. Για να διασφαλίσει την άφεση αμαρτιών, η ανθρωπότητα πρέπει μόνο να τις καταγγείλει για αυτό που πραγματικά είναι.